

proto, že naše města vznikla uměle teprve v době t. zv. německé kolonizace a že před 13. stoletím nelze u nás vůbec o městech mluvit. To je názor nesprávný. Již dávno před 13. stoletím byly u nás obce, jež plnily hospodářsko-sociální funkce měst jakožto středisek řemeslné výroby a směny produktů. Tato městská sídliště na nižším vývoje stupni neměla však ještě všechny znaky rozvinutých měst feudální doby, k nimž patřila i písemná potvrzení hospodářsko-sociálních po př. politických výsad. Nejstarší takovou listinou je privilegium krále Přemysla I., potvrzující práva kdysi udělená městu Uničovu od moravského markraběte Jindřicha Vladislava.

G. Friedrich, Codex diplomaticus et epistolarius regni Bohemiae II (1912), str. 237, č. 246; reprod. v A. a. regum Bohemiae fasc. I. — Přeložil Jiří Pražák.

† C † Ve jménu Otce i Syna i Duchu svatého amen. Poněvaž nemá být to, o čem je vědomost, že bylo zbožně a chvalyhodně zařizeno od předchůdců nebo od nich řádně povoleno, královskou štedrostí měněno nebo zmenšováno, nýbrž spíše uchováváno a zvěšováno, proto já, Otakar, který se zve i Přemysl, z boží milosti král český, se svými syny oznamujeme všem, jak přítomným, tak budoucím, že jsme totéž právo a touž ve všem svobodě, kterou povolil náš bratr Vladislav blahé paměti, někdy moravský markrabě, našim milým měšťanům z Uničova, jenž jest Nová ves, v témž městě nebo mimo ně, touž svobodu jsme jim královskou laskavostí kázali štedře povoliti a slavnostně podati v hodnověrné listině. Totiž aby byli povinni z kteréhokoli městského či městečka, ať malého nebo velkého, platit každoročně na svátek svatého Martina šest denárů a z kteréhokoliv popluží orně půdy čtvrt hrivny stříbra a tři měřice obilí, totiž jednu žita, druhou pšenice, třetí ova. Rovněž měšťanům povolujeme, aby byli svobodní les, který dostali k vykácení do třiceti let, z nichž již deset minulo, aby kterýkoli z nich v něm mohl kácat. Dále z královské moci prikazujeme, aby jim byly zachovány svobodné a pokojné hranice jejich újezdu, jak v lesích, tak v polích a pastviskách, prve spravedlivě určené od řečeného našeho bratra markraběte. Také jim povolujeme, aby soudili podle svých zvyklostí všechny viny tak, jak do posud mezi sebou a při sobě soudili z povolení našeho bratra, jestliže by to nebyla těžká a velká vina, která má být právem vyřizena před námi nebo před našimi úředníky. Také týmž měšťanům mlosrdně chceme uděliti v souhrnu totéž magdeburské právo a tytéž právní zvyklosti, jichž užívali naši měšťané z Bruntálu. K tomu chceme, aby vládařství neboli rychtu, které řečený náš bratr, jak známo, udělil rychtáři Dětrichovi a jeho dědicům, v klidu držel tyž Dětrich a jeho dědici, jak jim byla rychta darována. Aby pak toto naše povolení bylo stále a pevné, utvrzujeme je touto listinou a ochranou naší pečeti. Žádajíce cihodného otce Roberta, biskupa olomouckého, jenž byl také přítomen, aby připojil svou pečeť k větší pevnosti tohoto

povolení; a to také učinil. Stalo se v Brně léta vtělení Páně 1223, indikce 11, rukou našeho notáře Vígberta za přítomnosti mnohých svědků, jejichž jména jsou tato: Zdislav, probost u svatého Petra v Brně, Konrád, brněnský písař, Štěpán z Medlov, Jindřich, syn Vitkův, a jeho bratr Vitek mladší, Diviš, Svatoopluk, Holas, Kojata a Zemislav kasteláni olomouckí, Bavor, komorník olomoucký, Závše, Stibor, Velš, sudí olomoucký, Zpytata, Petr z Lozic a jeho bratr Mikuláš.

ZE ZAKLADNÍCH PŘÁV JIHLAVSKÝCH

1249, po 16. srpnu.

Původní výsady města Jihlavy, jak mu je dali král Václav a jeho syn Přemysl II., rozdělují se na čtyři části: prvá obsahuje privilegium krále Václava a privilegium markraběte Přemysla, druhá svobody měšťanů, v třetí jsou shrnuta městská statuta a ve čtvrté práva hor a horníků. Plně znění těch částí se čte v listině pod pečeti obou panovníků, která je podle všeho původní, ač se o ni vyslovují pochybnosti. Svobody jihlavských měšťanů a horníků kdekoli v království Českem přebývajících vycházely od závazných dvosad: přišly jen k soudu svého rychtáře a přísedících, žádný pán nebo rytíř anebo úředník dvorský nebo krajský neměl na ně svou moc vztahovat, statky a poddání, které měšťané měli ve městě i mimo město, náleželi k témuž soudu. Dáno jim právo ve městě pána nebo rytíře, který by vešel v závazek před přísedícími města Jihlavy s přísedícími horními mohli vydávat unesení obecné platnosti. Tak jihlavská práva nabývala povahy pevného řádu, jenž byl platný i pro jiná horní města.

Zde se přetiskují městské svobody s články horního práva, a to v překladu z 15. století, a e i s úpravou, která jim tehdy překladatelem, patrně kutnohorským písařem Vitem Tassuckým z Lipolce, byla dána, podle rozhojného znění z kon. e 13. století. Originála jsou v díle Jeronima Čelakovského Privilegia král. měst nehebovských v království Českém z let 1225—1419 (1895).

Ve jméno božie amen. My Václav, božie milosti král český, a markrabie moravský, všem přítomným list opatrujícím zdravie na věky. Poněvaž královské duostojenství a počestnost tiem plnějšíe svým věrným přítomna byti důžna jest, čím rozdelnější nad jiné, jimž spravovanie i výsost zemského panovanie jest nadána, světle stkvie se duostojenství jménem i cti, z toho my, kteříž naše věrné vyvarovati chceme z škod a z nejisot těžkých, z plnosti milosti naše a přičeň naše ku paměti chceme být věčně tak živým jakožto živoucím, že my královskou moci naši a svobodnú vůli milým měšťanům našim v Jihlavě i horníkům, kdežkoli v království našem bydlejícím, každým i všem, svobod i ustanovení i také práv podepsaných, skrze něžto poklid i obecní užitek jich i pokoj umienili sme opatřiti, jim nicméně i jich dědicům,

lovny Guty. R. 1327 byl zastaven Benešovi z Vartemberka a r. 1337 prodán jeho synovi Ješkovi. Ale přes to přese všechno jest této listiny dotčeno jak v potvrzení jičínských městských privilegií Albrechtem z Valdštejna r. 1623 (zachováno jen v opise v městském archivu jičínském) tak i ve zmíněném již vidimátu Hradeckých z r. 1667.

Otiskl J. Emler, *Regesta II*, č. 1909, str. 821. — Srv. též Josef Metoděj Jakubička, *Katalog archivu a knihovny musejního spolku v Jičíně (v Jičíně 1905)*, str. 2—3.

Že Jičín byl město již na počátku 14. stol., dokazuje formule ve vzorci Summa Gerhardi z doby Jana Lucemburského (otiskl F. Tadra v Archiv für österreichische Geschichte, sv. LXIII, 1882, str. 360, č. 32), kterou český král osvobozuje obyvatele města Jičína (civitas Gyczinensis) na dva roky ode všech platů s výjimkou úroku, jímž jsou povinni královské komoře. Tato listina se v pozdějších potvrzeních jičínských privilegií nepřipomíná, patrně proto, že měla jen přechodný, nikoliv trvalý význam. — Také v druhém formuláři z doby krále Jana, zv. Codex epistolaris Johannis, regis Bohemiae (vydal Th. Jacobi 1841 o tomto názvu) jest několik vzorců, patřících obsahově do let 1331—1346 (č. 32, 38, 46, 47, 61), které se zmiňují o platech jičínských měšťanů králi; těmito povinnými částkami uhrazovali královy dluhy bratřím Jindřichovi a Janovi z Lipé, jakož i pražskému měšťanu Frenclmovi Jakubovu.

16.

1302 červenec 28.

Pražský biskup Jan IV. potvrzuje městečku Roudnici vysazení zákupným právem, jež učinil již biskup Tobiáš. Ten odevzdal rychtáři Pavlovi 43 lánů; z každého se platí hřívna stříbra pražské váhy ročního úroku s výjimkou rychtářova lánu, který neplatí nic. Z 12 masných krámů se odevzdává po jednom kamenu loje, třináctý rychtářův neodvádí nic. Krčmy platí po jednom věrdunku stříbra nebo po jednom vepři, podsedci po jednom lotu stříbra.

Nos Johannes, Dei gracia episcopus Pragensis,¹⁾ notum esse volumus universis presentes literas inspecturis, quod olim recordacionis pie predecessor noster dominus Thobias, Pragensis episcopus,²⁾ volens condicionem ecclesie Pragensis facere meliorem, opidum suum forense in Rudnicz, in quo quadraginta tres lanei usualis ibidem mesure continentur, honesto viro Paulo, tunc ibidem iudici, vendidit seu locavit iure theotonico, quod purchrecht vulgariter dicitur, quemlibet laneum pro tribus marcis argenti monete arrarum, quod in vulgari podaczie nuncupatur. Quam eciam pecuniam ipse predecessor noster ab eodem iudice et hominibus opidi predicti recepit integraliter et ex toto ac integraliter predictae ecclesie totaliter posuit et convertit sub condicionibus et pactis infra scriptis, ita videlicet, quod ipsi homines opidi memorati unam marcham argenti puri Pragensis ponderis de quolibet laneo, medietatem in festo beati Georgii et aliam medietatem in festo beati Galii, sibi et successoribus suis annis singulis census nomine solvere teneantur eo salvo, quod idem iudex vel alter, qui pro tempore ibidem fuerit, unum laneum sine census honore libere possidebit. Item de tredecim maccellis carniū de quolibet unum lapidem sepi

collati excepto tredecimo iudicis similiter in festo beati Galli solvere tenebuntur. Preterea de qualibet thaberna, quotquot ibidem fuerint, fertonem argenti aut porcum valentem fertonem, quod in predicti predecessoris nostri consistebat opzione, simili modo in festo beati Galli sibi et successoribus suis omnimodo persolvent et assignabunt. De subsidibus eciam, quotquot in opido predicto habebunt, a quolibet lothonem argenti in sepedicto festo sancti Galli census nomine solvent et explicite contradiccione qualibet procul mota. Et de hiis omnibus et singulis supradictis nobis per testes idoneos facta extitit plena fides. Verum quia homines et pauperes opidi iam dicti privilegium super locacione seu vendicione predicta ab eodem domino Thobia, predeessore nostro, per simplicitatem et ignoranciam recipere neglexerunt, timentes, ne per nos vel aliquos successores nostros, Pragenses episcopos, de predictis locacione seu vendicione possit forsitan in posterum dubitari et ex hoc ipsis hominibus aliqua questio suboriri, nobis humiliter supplicarunt, quatenus locacionem seu vendicionem predicti predecessoris nostri rite et racionabiliter factam approbare et confirmare necnon innovare per nostras et ecclesie nostre literas ad predictorum pauperum nostrorum cautelam de benignitate solita dignaremur. Nos ipsorum petitionibus racionabilibus atque iustis favorabiliter inclinati, locacionem seu vendicionem prefatas ratas et gratas habentes, approbantes et eciam innovantes, de nostri capituli connivencia et assensu per presentes literas nostras et ex certa nostra sciencia confirmamus, promittentes pro nobis et successoribus nostris contra ipsas locacionem seu vendicionem prefatas ullo umquam tempore non venire, sed ipsas pocius inviolabiliter observare, renuncciantes insuper pro nobis et successoribus nostris omni iurium, tam canonici quam civilis, privilegii, statuti et consuetudinis seu aliquo quovis auxilio, quod nobis et successoribus nostris contra predicta vel aliquod predictorum competit seu competere possit modo quolibet in futurum. In cuius rei testimonium atque robur et predictorum hominum nostrorum securitatem et cautelam firmiorem presens scriptum fieri et tam nostri, quam quam[!] predicti capituli nostri sigillorum munimine fecimus roborari. Actum et datum anno Domini millesimo trecentesimo secundo quinto Kalendas Augusti, indiccione quintadecima, pontificatus nostri anno primo.

Original ztracen, opis v II. knize erekční (archiv kapituly pražské), fol. 80—80 v.; znění zachováno také v potvrzení, jež vydala dne 21. září 1595 Polyxena z Rožmberka a na Roudnici a jež vidímoval dne 24. listopadu 1610 purkmistr a rada města Litoměřic (uloženo v zámeckém archivu v Roudnici, zn. N 17|1a). Též v potvrzení roudnických privilegií, uloženém v archivu ministerstva vnitra v Praze, odd. SM P 106, R 23, kde je přiložen i starý český překlad: My Jan, z Boží milosti arcibiskup (!) pražský, oznamujem tímto listem obecně přede všemi, kdežkoliv čten aneb čtoucí slyšán bude, že někdy slavné paměti předek náš, pan Tobiáš, biskup pražský, chtěce kostela Praského statek vzdělati a polepšiti, mnestečko své trhovní Roudnici, v kterémžto 43 lány takž, jakž v tomž místě míra a obyčej se zachovává, poctivému muži Pavlovi, na ten čas rychtáři, prodal a odevzдал právem purkrechtním, a z každého lánu tři marci stříbra monety tak rčené od téhož vejš jmenovaného

Pavla a obyvatelův vejš psaného mnestečka zcela přijal a k záduší chrámu Páně Praskému na níže položené termíny odkázal a poručil, tak totižto, aby vejš jmenovaného mnestečka obyvatelé polovici z každého lánů činže při svátku svatého Havla platiti povini byli, a to každoročně oni i budící [!] jejich (*zde scházejí slova o polovici splatné při sv. Jiří*), po kterémžto placení jeden lán aneb interesse z něho nadepsaný Pavel rychtář, aneb který na ten čas na místě jeho zvoleni budou, beze vši těžkosti a překážky svobodně požívati moci bude. Za druhé z třinácti krámův mastných z jednoho každého kámen loje krom třináctého, z kteréhož podobně rychtáři, při svátku sv. Havla dávati povinni budou. Za třetí z jedné každé hospody, kolik jich tam koliv jest, jeden ferton stříbra podobným způsobem při svátku sv. Havla vyplacovati budou. A to že ze vším způsobem obyvatelé mnestečka Roudnice i budoucí jejich beze vši odporosti a protivnosti vejš jmenované dny a čas složí, pravdě a věrnosti jejich pozůstavujeme. (*Ustanovení o podsedcích chybí.*) Poněvadě pak mnestečka již řečeného chudobní obyvatelé potvrzení a zapsání na vejš jmenovanéj prodej od téhož pana Tobiáše, biskupa praského, předka našeho, skrze svou sprostnost a nevědomost vyžádati opominuli, obávajíce se tehdy, aby buď skrze nás anebo skrz budoucí naše, biskupy praské, o vejš jmenovaném prodeji pochybnost nevzešla a jim k nepřiležitosti a ke škodě nebyla, nás v po[ko]ře a v poníženosti žádali, abychom jim prodej předka našeho, spravedlivě jim náležející, aprobirovati, potvrditi, konfirmovati a obnoviti skrze nás a záduší našeho list k jich ochraně a protekci z milosti naší ráčili. My pak k jich slušným a spravedlivým žádostem milostivě naklonění jsouce, prodej obdarování jim náležející z jistým naším vědomím potvrzujeme a konfirmujeme, připovídajíce za sebe a za budoucí naše, že nikoliv proti zvrchupsanému obdarování naprotimyslní nebudeme, nýbrž raději po všecky časy neporušitedlně jej chrániti a ochranou rukou [!] nad nimi držeti připovídáme. Aby pak našemu tomuto milostivému povolení tím snadněji vjeřino bylo, a oni nadepsaní mnešťané a obyvatelé zvrchupsaného mnestečka Roudnice tím ubezpečnější a jistější býti mohli, přítomný list jsme učinili a jej naši i kapituly naše pečeti utvrditi a upevniti poručili. Dán léta Páně 1302 27. Julii etc.

¹⁾ *Byl jím v letech 1301—1343 (G. Friedrich, Rukověť křesťanské chronologie, v Praze 1934, str. 238).*

²⁾ *Byl jím v letech 1278—1296 (tamže str. 237).*

³⁾ *Roudnice byla stará trhová osada pod biskupským hradem, kterou vysadil na městečko biskup Tobiáš, a to nejspíše právem magdeburským (J. V. Šimák, České dějiny I. 5, str. 970). — Srov. též výše č. 2.*

Otiskli J. Emler, Regesta II., č. 1933, str. 833 a Kl. Borový, Libri erectionum I, str. 148—149.

17.

1302 listopad 6. Praha.

Král Václav II. potvrzuje nové vyměření lánů v Budyni nad Ohří, jež učinila Griffina, vévodkyně sandžská, aby byla napravena chyba, která vznikla při měření za míšeňského biskupa Bernarda. Obyvatelé jsou ve věcech soudních vyňati z pravomoci zemského soudu a podřízeni svému rychtáři nebo zástupci krále anebo kněžny Griffiny. Z lánů platí po půl hřivny, osm litoměřických měř žita, ječmene, pšenice a ovsu; o sv. Michalu odvádějí šest kur. Krčmy jsou osvobozeny od poplatků za várky. Bezzemci platí lot stříbra. Valter, rychtář v Černuci, i jeho dědicové mají

Texty zakládacích listin

[I]¹⁾

KAREL Z BOŽÍ MILOSTI KRÁL ŘÍMSKÝ VŽDY ROZMNOŽITEL ŘÍŠE A ČESKÝ král. Všem i každému zvláště na paměť věčnú, že ačkolivěk velebnost naše královská mnohú a rozličnú prací, pečlivostí zvláštní zemí našich i lidu poddaciho k vedení pokoje a k napravení šťastného prospěchu ustavičně jest obtížena, avšak bez rozpáči žádostí svú vždycky jest k tomu nachýlena, aby ti, jenž nám poddání jsú pod šťastnú naši obranú u větším pokoji, v rozšíření a jich statkuov rozmnožení, v hojnější zvuoli seděti a odpočívati mohli.

Protož s dobrým rozmyslem a raddú zdravú našich knížat světských i duchovních, pánuov šlechticuov, věrných našich milých, a zvláště s raddú a volí purgmistra a raddy i obce slavného našeho Většího města Pražského, kteréžto našeho království Českého jest hlava a stolice, z jehož předměstí, dědin, rolí a polí tudíž před jich městem ležících, k naší i jich větší cti, svobodě, utěšení a zvuoli a na odolání všelikterakých násilných puotek, s pomocí Boha všemohúciho město nové vysaditi míníme.

To však beze všech jich překaz, kteréž by kolivěk proti tomu jistému našemu městu hlavnímu v časech budúcích k škodě k obtížení neboli k nelibosti mohly vzniknúti, neb jsú nám k tomu svú znamenitú pomoc učinili a učiní, ovšem máme i chceme se uvarovati; takže svrchu psanému našemu Většímu městu Pražskému, měšťanóm a obyvateluom jich i jich budúcím dali jsme a plností moci naší královské tímto listem dáváme jistý, svobodný, nezádavný pruojezd, kdy nebo kdyžkolivěk nebo kudykolivěk se jim zdáti bude, k vozbám, k jézdám, k chodbám tolikrát, kolikrát kolivěk jim toho bude potřebí, ve dne neb v noci skrze to jisté nové město, kteréžto míníme vysaditi, jakž nyní též i potom bez překážky ke všem časuom budúcím. A zvláště ty dvě bráně se vším jich příslušenstvím v té jisté nové zdi, kteréž okolo toho nového města dělati kážeme, vyhnati a vzdělati míníme, totižto jednu proti Vítkově hoře a druhú doleji vedle vody před jich předměstím, jenž slove Poříčí, kteréžto mocí naší královské tímto zápisem svrchu psanému našemu městu hlavnímu dáváme, přivlastňujeme a za dědičné jich míti chcem ku požívání, k jmění a k držení, kteréžto svými vlastními úředníky a vrátnými osaditi i svými zámky zamýkati mají, jakožto v svém městě své vlastní brány, i žádných předhrad, přiekaz ani jiných zadělávání k pruojezdu z dřieve řečeného našeho Většího města Pražského k těm jistým branám budúciho města nového měšťané a obyvatelé dělati pro nic nebudú moci ani směti v nižádné míře. Také nižádných nečistot, hnoje, bláta, rumu nebo smětí do příkopuov našeho svrchu psaného Většího města nemají nositi ani umětati. Pakliby kto budúciho města nového z měšťan neboli z obyvateluov sám skrze se neb skrze svú čeleď, proti tomu učinil a popaden byl od jich úředníka aneb služebníka, takový každý do naší a našich budúcích králuov nebo knížat Českých komory jednu hřivnu těžkú a purgmistru a raddě dřív řečeného hlavního města Pražského hřivnu lehkú propadl jest bez odpuštění a vylouvání všelikterakého. A v těch jistých jich příkopích a před příkopy až do struhy, kteréž voda dešťová vuokol jich města s obú stranú do Vltavy běží nebo teče, jich rychtář a jich úředníci plnú moc i právo míti mají stavovati, jímati, hyndrovati a všecky své potřeby jednati i bez překážky puosobiti, též jakožto v svém městě vlastním. Také všecky budúci časy

¹⁾ 1347. 3. dubna na Křivoklátě.
KNIHA PRIVILEGIÍ STAROMĚSTSKÝCH Z RO-
KU 1558, č. 202, str. 8 v archivu města
Prahy.

sobě před oči kladúce chcem aby měšťané a obyvatelé budúcího nového města také práva, jež při soudě běží, kteréhož svrchu psané naše město Větší Pražské požívá, požívalo, ta však že toho nového města měšťané a obyvatelé i jich budúcí i jiní od jich práva též jakožto z mnohých jiných měst našich v našem království Českém tolikrát kolikrát kolivěk jim toho potřebí bude, jakožto na vyšší právo před purgmistra a konšely často jmenovaného města našeho hlavního Pražského ortelně vrci a odvolati se mají a beze všeho dalšího odvolávání jich orteli a soudu státi, a od nich a s jich práva na nižádného se neodvolávajíce než na nás a na naše budúcí krále korunované země České nižádnú měřú. Tak jakož také měšťané svrchu psaného města našeho hlavního Pražského svých listuov a hamfeštuov na všeliká svá práva, svobody a milosti před nižádným jiným okazovati nemají, než před námi a našimi budúcími králi korunovanými k této zemi České neboli knížaty řádně volenými. Také jakož se dva jarmarky v svrchu psaném městě našem Větším pražském ročně drží, jeden totiž na svatého Václava a druhý na svatého Víta i chceme, aby ten jarmark na svatého Václava svrchu psané Větší město Pražské k svým puožitkuom držalo, a jarmark na svatého Víta do budúcího nového města, kteréž vysaditi míníme, svými povahami, jakož jest, chcem přeložiti, kteréhož tak dlúho požívati mají, až by jim jiný jarmark od nás anebo našich budúcích králuov Českých byl uložen a usazen. A když by jim jiný jarmark byl usazen, tehdy se toho zase mají spustiti. Také byloby, že by se z řemeslníkuov některých, jenž kladivem dělají a zvučí, neboli jiných řemesel nepokojných svrchu psaným našim měšťanuom Většího města Pražského nezdálo pro tlučení neklidné nebo pro těsnost v svém městě trpěti, aby se takoví do nového města, kteréž míníme vysaditi, sadili řemesla svá dělající. Anebo my vždy to jisté nové město k naší velebnosti větší i také ke cti a svobodě větší i zvuoli, svrchu psanému Velikému městu Pražskému ne k které škodě, záhubě a nelibosti míníme vysaditi; nebo my tyto všechny věci napřed s Boží pomocí, s jich raddú, volí a pomocí počíti a konati míníme. A byloby, že by svrchu psanému našemu městu jakožto hlavnímu proto v tomto našem úmysle a uložení nyní neboli v časech budúcích co kolivěk k obtížení, ke škodě, neboli k zádavě, nelibosti nebo k nuznému utiskání buďto listy nebo majestáty našimi nebo našich budúcích Českých králuov a knížat, vědomě nebo nevědomě, kdy a kterak kolivěk vyššími a danými mohlo vzniknutí, takové všechny listy jakž nyní též i potom, a jakož potom též i nyní tímto našim majestátem mocí naší královskou kazíme moříme i rušíme.

Na svědomí toho majestátu našeho pečeti tento list jest zapečetín.

Dán na Hrádku po narození Krysta Pána třináctistého létha a potom čtyřicátého sedmého létha o svátcích velikonočních, království našich létha druhého.

KAREL Z BOŽÍ MILOSTI KRÁL ŘÍMSKÝ VŽDY ROZMNOŽITEL A KRÁL ČESKÝ na věčnou paměť této věci. Jestliže totiž mezi ostatními starostmi zaměstnání, jež se zmítají jako moře a jimiž je denně unavován náš duch pro zdárný stav obce, přišlo nám v našich úvahách hlavně na mysl a rozvažovali jsme bedlivě, soudíce pozorným rozjímáním, jak by naše dědičné království české vzkvétalo ve vší kráse, vzmáhalo se v blahobytném míru, nebálo se škodlivých závistníků, přineslo všeobecný prospěch a blahobyt zmíněného království a sama vláda, vzrůstajíc z dobra v lepší, jakoby novým osazením věrných, by se mohla dále rozšiřovat, aby její krása a zvětšené štěstí, z nichž pramení všeobecný prospěch, rozhlašující pověst o nás, rozradostnily a občerstvily naši mysl. Nejsou zajisté přídavky k práci, ale klidem ty věci, jež pečlivě vymýšlíme k ozdobě a k povznesení stavu samotného království, když totiž počítáme mezi jiné věci, jež zanechal nástupnickým právům po otci závazek či šťastný osud později připojil k zisku, kromě ostatních věcí samotné království jakoby jakousi vybranou zahradu mezi polmi. Rozhodnuvše se tedy horlivě pracovati a nešetřiti nákladů k prospěšnému opatření těchto věcí, pojali jsme úmysl, že město pražské, které bylo před nemnoha dny povýšeno k vážnosti a panskému právu našeho hlavního města, ležícího uprostřed samotného království na nejurodnějším místě, navštěvovaného národy z různých krajů a částí světa, jehož domy a budovy nemohou nikterak pohodlně pojmuti jeho obyvatele a tisíce okolního národa a sběh lidu, jež nikdo nemůže spočísti, obzvláště pro obecný zájem, který jsme se ve zmíněné obci rozhodli rozšířiti, rozšíříme a zvětšíme podle zdravého a prozřavého návrhu a znovu je následujícím způsobem vymezíme. Nechtě město samo, jež nad jiné milým činí z mnoha důvodů půvabnost místa, se stane ještě přívětivějším přiměřeným množstvím obyvatel a osadníků a jejich pohodlím, to město, místo našeho zrození a vychování, představující klenot vytrvalé věrnosti vůči naší výsosti, kteréžto město jsme si zamilovali již v mladých letech, než jsme se podjali břemen královské vlády a po vůni jehož mastí stále dychtíme majíce téměř ustavičně obklopeno jeho výpary, nechť toto město převezme úděl spasitele čerpajíc vodu ze studnice našeho štěstí. Nikoli nezasloužené, neboť bezúhonná věrnost a stálost obce samé, potvrzená věcmi, tělem i duší se raduje, že je stále při nás a bude oslavena zvláštní účastí v kterýchkoli velkých věcech, které se naše moc rozhodla počítati. Aby se tedy radovalo toto tak vznešené dílo a práce našich rukou, že bylo vyznamenáno zvláštní milostí naší štědrosti, rozhodli jsme se, aby toto město, jež jsme přikázali nazývati Novým městem pražským, bylo rozšířeno od obvodu a okraje příkopů a hradeb, jimiž je dáme s pomocí boží obehnati až k hradbám Starého města, davše to na vědomí vyhláškou naší Výsosti. Vzhledem k poloze a okrsku zvětšení a rozšíření města a k dílu a zvyklosti společenství občanů a všech i jednotlivců kteréhokoli stavu či postavení, kteří přijdou bydlet do tohoto města, veškeré území a pole ležící mezi hradbami obou měst, totiž Nového a Starého, podle toho, jak bude námi prostřednictvím zmocněnců přidělen určitý díl k zákonnému držení, si přejeme a kážeme postoupiti v právo a vlastnictví těch, kteří je přijímají, takže z domů a budov, které mají býti na oněch pozemcích postaveny, by se město složilo

^{a)} FRANTIŠEK MARTIN PELZEL, BÖHMEN, Díl I., Praha 1780.
URKUNDBUCH NUM. XLIII., Anno 1348, die 8. Martii. Překlad latinského originálu, uvedeného na začátku publikace.

spolu se starým městem v jedno těleso, a to jedno z mnohých, jako celek se skládá z částí, přenesením prvotní srdečné svornosti a radosti Starého města, dříve zmíněného, do Nového města, s nímž se mohou obyvatelé Starého i Nového města svobodněji postaviti na odpor prudkým útokům závistníků. Aby pak sama obec dobrými obyvateli z dobrého stavu zvětšila se na lepší, rozhodli jsme se tímto privilegiem povolit, aby samo Nové město, jednotliví obyvatelé a veškeré jejich potomstvo se na věčné časy radovali a užívali všech i jednotlivých výhod, poct, přízní, milostí, zákonů, práv, městských i veřejných uvyklostí, obyčejů, zvykových práv a ustanovení, jichž užívá a jimiž se pyšní Staré město. Rovněž rozhodujeme stanovíce, aby zmíněné nové město a jeho obyvatelé byli souzeni ve věcech práva trestního i civilního před rychtářem a konšeli vlastní obce, jež jsme se tamtéž rozhodli ustanoviti podle zákona, zvyklostí a stanov této obce, a rychtáři a konšely byli ve všech věcech řízení, napomínání a trestání. Rovněž ke cti řečené obce a k trvalému vzrůstu jsme stanovili týdenní trh a to v úterý, a výroční i hlavní trhy, které se konají ve svátek sv. Víta mučedníka ve Starém městě, jsme se rozhodli přeložiti do uvedeného Nového města ve dnech a v době dříve uvedených se všemi jejich způsoby a podmínkami. Rovněž si přejeme, prospěšně tak nařizující, aby, pokud budou blízko domů a budov zmíněného Nového města obyvateli a osadníky konány a pořádány slavnosti s velikým nákladem, nikdo nemohl býti donucen či dohnán k placení nebo ručení nám nebo našim nástupcům králům českým či někomu druhému, leč jen ten náklad, pokud bude uložen a odhadnut podle pozemku a staveniště. Rovněž přikazujeme, aby nikdo nemohl na dům nebo budovu dáti, prodati nebo někomu postoupiti svoje jmění nebo důchod či plat trvale nebo dočasně nebo nemohl tytéž budovy zatěžkati, leč jen polovinou, za niž by se mohl zaručiti vzhledem k jmění nebo ročním příjmům, aby pro těžké břemeno daní a poplatků se budovy postavené s největší námahou a vydáními nezhroutily k hanbě této obce a nebyly vůbec zanedbávány. Rovněž si přejeme a přikazujeme, aby všichni i jednotlivci, kteří se za měsíc budou chtít nastěhovat do zmíněného města, až jim bude přiděleno stavební místo a díl půdy či část, ať začnou budovati a stavěti tak horlivě, aby po osmnácti měsících od doby tohoto přidělení mohli pohodlně bydleti a prodlévati ve zmíněných budovách. Trestuhodné nedbalce však postihujeme trestem podle rozhodnutí našeho soudu. Podobně přikazujeme, aby nikdo předem neměl v úmyslu budovati či stavěti za hranice ulic a tržišť do výšky nebo hloubky. Učiní-li jinak, přikazujeme, aby na rozkaz rychtáře a zmíněných konšelů zbořil stavby překračující hranice ulic a prostor a aby stavějící byli potrestáni jejich soudem i soudem konšelů trestem podle uvážení. Majíce rovněž na zřeteli bezmocnost pokolení židovského, přijímáme všechny i jednotlivé židy obojího pohlaví, syny i dcery i všechno jejich jmění, kteří přijdou bydleti ve zmíněném Novém městě, co v přítomnosti dostávají a mají v držení a napřed mohou pod spravedlivou záminkou dosáhnouti, pod svou zvláštní ochranu, přikazující všem i jednotlivým novým právním poradcům království a zvláště našeho Nového města pražského a těm, kteří jimi budou v budoucnu, aby pokud možno hájili a chránili samotné židy před veškerým znepokojováním, těžkostmi a bezprávím. Na důkaz těchto všech i jednotlivých věcí jsme rozkázali toto napsati a potvrditi zárukou pečete našeho majestátu.

Dáno v Praze léta Páně 1348 o první indikci, 8. března, ve třetím roce našeho království.

KAREL Z BOŽÍ MILOSTI KRÁL ŘÍMSKÝ VŽDY ROZMNOŽITEL A KRÁL ČESKÝ. Všem, kteří nahlédnou do tohoto listu milost královskou s plností všeho dobra. Ke zvýšení šťastného stavu, zvětšení a rozšíření našeho města pražského, kterou jsme se rozhodli nazvati Nové město pražské a rozšířiti je o určité území, jak je v našem listu o této věci vydaném podrobněji uvedeno, k jeho stálému vzrůstu a ke všem k jednotlivým křesťanům, kteří si zvolili ve zmíněném městě bydliště bez všech jednotlivých dávek, sbírek, lhůt suchých dnů a jiných dávek a daní jakýchkoli a jakkoli se nazývajících, ze statků, které se rozhodli v řečeném Novém městě přiděliti až na dvanáct let. Židy pak a ty, kteří přijdou z kterýchkoli zemí a částí světa, aby bydleli v Novém městě, zvolivše si tamtéž sídlo, avšak vyjma těch, kteří bydlí ve Starém městě pražském, neboť nechceme, aby tito zanedbávali Starého města pro nové a kteří si tamtéž zamýšleli postaviti postačující a vhodné domy a kamenné budovy, vyjímáme až na dvanáct let pro zvláštní naši milostivou dobrotu, osvobodili jsme je úplně a prohlašujeme, že až do vypršení zmíněné doby nebude od nikoho nic žádáno. Po uplynutí této doby nechť zmínění obyvatelé, osadníci a židé posílí přirozený stav osadníků, obyvatelů a židů Starého města, pokud se ho týče. Rovněž si přejeme, aby se pivovarny, susárny, pivovary, koláři a kováři kteréhokoli kovu, jakož i řemeslníci, ať již vystoupí za jakýchkoli podmínek, avšak vyjma těch, kteří řádně vyrábějí nástroje k práci a k užívání koní a zbroj, aby se během roku do Nového města pod rozhořčením naší Výsosti přestěhovali. Na důkaz toho jsme dali tuto listinu napsati a potvrditi zárukou pečetě našeho majestátu.

Dáno v Praze léta Páně 1348, o první indikci, 8. března, v třetím roce našeho kralování.

³⁾ 1348. 8. března v Praze.
FRANTIŠEK MARTIN PELZEL, BÖHMEN,
Díl I., Praha 1780.
URKUNDEBUCH NUM. XLIV. Anno
1348, die 8. Martii. Překlad latinského
originálu.